

Okul Spor Yarışmaları Motivasyon Durumu

Emre GÜRLER^{1A}, Enver CAN^{1B}, Abdullah Yavuz AKINCI^{1C}

¹ Süleyman Demirel Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Spor Yöneticiliği Bölümü, Isparta, TÜRKİYE

Sorumlu Yazar: Ad Soyad: Abdullah Yavuz Akıncı e-mail: abdullahakinci@sdu.edu.tr

Çıkar Çatışmaları: Yazar(lar)ın beyan edeceği herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Telif Hakkı ve Lisans: Dergide yayımlanan yazılar, CC BY-NC 4.0 kapsamında lisanslanan çalışmalarının telif hakkını saklı tutar.

Etik Beyanı: Bu çalışmanın gerçekleştirilmesi ve yazılmasında bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve kullanılan tüm kaynaklara usulüne uygun şekilde atıfta bulunulduğu beyan edilmiştir.

A: Orcid ID: 0009-0002-7038-2991 B: Orcid ID: 0009-0001-1226-7840 C: Orcid ID: 0000-0002-3808-6730

Özet

Bireyleri spora katılıma motive eden birçok neden bulunmakta olup, spora katılmaları ve sürdürmeleri için katılım motivasyonlarının araştırılması gereklidir. Bu çalışmanın amacı, ortaöğretim kurumu öğrencilerinin spor yarışmalarına katılım motivasyonlarını araştırmak, farklı değişkenlere göre ortaöğretim kurumu öğrencilerinin motivasyon durumunu analiz etmektir. Bu doğrultuda cinsiyet, okul türü, sınıf, spor branşı, akademik başarı, tesis ve malzeme durumuna göre motivasyon durumları araştırılmıştır. Yöntem: Araştırmada, mevcut durumu ortaya koymayı amaçlayan betimsel tarama yöntemi kullanılmıştır. Örneklem, Isparta il merkezinde 1. Eğitim bölgesinde bulunan ve devlet okulu olan Anadolu liseleri, fen/sosyal bilimleri liseleri ve meslek liselerinde öğrenim gören 3800 öğrenciden rastgele seçim yöntemi ile ulaşılan 650 öğrenciden oluşmuştur. Verilerin normal dağılım göstermesi nedeniyle parametrik testler uygulanmış, ikili değişkenlerin karşılaştırılmasında t-testi ve 3 ve daha fazla değişkenin karşılaştırılmasında Anova testi uygulanmış, mevcut çalışmada hata düzeyi 0.05 olarak dikkate alınmıştır. Sonuçlar: Cinsiyet, okul türü, spor branşı ve akademik başarı durumuna göre alt boyutlar ve ölçek toplamında anlamlı ilişki tespit edilirken, sınıf değişkenine göre ilgi alt boyutu ve ölçek toplamında anlamlı ilişki tespit edilmezken, katılım boyutunda olduğu, tesis ve malzeme durumuna göre ise mevcut durumun tam aksine ilgi alt boyutu ve ölçek toplamında anlamlı ilişki var iken katılım alt boyutunda olmadığı görülmüştür. Sonuç olarak okul spor yarışmaları motivasyon durumu ölçeği alt boyutlarından ilgi ve katılım ile motivasyon toplam puanının ortalama değerlerde olduğu anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Motivasyon, Ortaöğretim, Spor Yarışmaları.

School Sports Competitions Motivation Status

Abstract

Introduction: There are many reasons that motivate individuals to participate in sports, and it is necessary to investigate their motivation to participate in order to participate and maintain their participation in sports. The aim of this study is to investigate the motivation of secondary school students to participate in sports competitions and to analyze the motivation status of secondary school students according to different variables. In this direction, motivation status according to gender, school type, grade, sport branch, academic achievement, facility, and material status were investigated. **Method:** In the study, descriptive survey method was used to reveal the current situation. The sample consisted of 650 students who were randomly selected from 3800 students studying in Anatolian high schools, science/social sciences high schools and vocational high schools, which are public schools and located in the 1st education zone in Isparta city center. **Results:** According to gender, school type, sports branch and academic achievement, a significant relationship was found in the sub-dimensions and scale total, while there was no significant relationship in the interest sub-dimension and scale total according to the class variable, there was a significant relationship in the participation dimension, and according to the facility and material situation, on the contrary to the current situation, there was a significant relationship in the interest sub-dimension and scale total, but not in the participation sub-dimension. As a result, it was understood that the interest and participation sub-dimensions of the school sports competitions motivation status scale and the total score of motivation were at average values.

Keywords: Motivation, secondary education, sport competitions.

GİRİŞ

Spor eğitiminde motivasyon önemlidir çünkü birçok bilim insanı ve öğretmen, profesyonel gelişim için bir katalizör olarak ilgiyi anlamak ve açıklamakla ve öğrencilerin aktif katılım ve sağlıklı bir yaşam tarzı yoluyla spora karşı olumlu bir tutum oluşturmalarıyla, dış motivasyonun iç ve dış yönelim ve başarı hedeflerine geçişiyle ilgilenmektedir. Duygularımız, daha iyiye ve daha fazlasına ulaşmayı amaçlayan eylemlerimiz için bir rehber olan ilgidir. Araştırmacılar ve öğretmenler fiziksel aktivitenin gelişimi ile ilgili kavramları ve tanımları inceledikçe, motivasyonun gelişimi, sportif başarıya olan ilgi spor eğitiminde önemli bir görev olmaya devam etmektedir.

Motivasyon hem rekreasyonel hem de rekabetçi sporlar için eşit derecede önemli ve hayati bir faktördür (Matsumoto ve Takenaka, 2004). Bu nedenle, motivasyon kişinin gelecekteki spor ve fiziksel aktivitelere bağlılığının en iyi belirleyicisidir (Iso-Ahola ve St. Clair, 2000) ve buna karşılık, fiziksel aktiviteler ve spor önemli sağlık yararları ile ilişkili olduğundan, motivasyon, bireyi bir hedefe ulaşmaya itmek için kişinin içinden gelen güçlü bir arzu, istek veya güçlü bir uyarıcı olarak tanımlanır (Petz, 2005). Kendi kaderini tayin teorisi, insan kişiliği ve motivasyonel davranışın makro teorisini telkin eder ve içsel motivasyon ve psikolojik sağlığın güçlü dayanakları olarak kabul edilen üç temel insan psikolojik ihtiyacını, yani yeterlilik, ilişkililik ve özerklik algılarını tartışır (Mallett vd., 2007). Yeterlilik algısı kişinin kişisel yeteneklerinin bir göstergesi, özerklik kişinin kendi ihtiyaçları ve değer sistemiyle uyumlu bir şekilde hareket etme veya kendini ifade etme becerisini ifade eder (Vallerand, 1997). Benzer şekilde, ilişkisellik de kişinin kişisel bağlantılarına ilişkin algılarını yansıtır ve böylece bireyin kişilerarası çevresini oluşturur.

Kendi kaderini tayin teorisi, spora katılım motivasyonunun çok boyutlu olduğunu ve bu nedenle içsel, dışsal ve motivasyonsuzluk faktörlerinden oluştuğunu varsayar (Vallerand, 1997). İçsel motivasyon, ilgili alana ilişkin içsel tatmin, keyif ve ustalık ile ilişkilidir (Deci ve Ryan, 1985). İçsel motivasyonun aksine, dışsal motivasyon dışsal ödüller veya kazanımlarla ilgilidir (Mallett, 2005), yani "faaliyetin kendisi için değil, bir amaca ulaşmak için bir araç olarak katılım". Daha açık bir ifadeyle, insanlar bir faaliyeti dış ödüller ve takdir gibi araçsal nedenlerle gerçekleştirirler (Deci, 1975). Son olarak, motivasyonun en düşük biçimi olan motivasyonsuzluk, öğrenilmiş çaresizlik kavramıyla karşılaştırılabilir ve kişinin katılım için motivasyonunun olmadığını bir göstergesidir (Abramson vd., 1978). Kendi kaderini tayin teorisi, motivasyonsuz sporcuların antrenman yapmak veya oynamak için herhangi bir olumlu neden belirleyemediklerini ve bu nedenle sonunda faaliyetten veya spordan kopabileceklerini öne sürmektedir. Kendi kaderini tayin teorisi ile ilgili

araştırmalar ve bireylerin temel ihtiyaçlarını incelerken beden eğitimi, spor, egzersiz ve fiziksel aktiviteler gibi alanların dahil edilmesi son yıllarda büyük ilgi görmüştür (Pedro vd., 2012).

Bosnar ve Balent (2009) araştırmalarında, yapısal motivasyonun birden fazla katılım güdüsü ve farklı motivasyon türleriyle ilişkili olduğunu, dolayısıyla tek bir modelle açıklanmasının oldukça karmaşık olduğunu ortaya koymuştur. Bu çalışma, yetişkinler de dahil olmak üzere farklı yaş gruplarında fiziksel aktivite ve spora katılım bağlamında başarıyla uygulanmış olan kendi kaderini tayin teorisi (Deci ve Ryan, 1985) ve başarı hedefi teorisi (Nicholls, 1989) çerçevesine dayanmaktadır (Pelletier vd., 2013). Bu doğrultuda mevcut çalışmada ortaöğretim kurumu öğrencilerinin okul spor yarışmaları motivasyon durumunun araştırılması amaçlanmıştır.

METOD

Çalışmanın Modeli

Geçmişte ya da halen varlığı devam eden bir durumu mevcut haliyle ortaya koymayı amaçlayan araştırma yaklaşımına betimsel tarama deseni denir. Araştırma konusu olayları, bireyleri veya nesneleri kendi terimleriyle olduğu gibi tanımlamaya çalışılır, değiştirmek veya etkilemek için hiçbir çaba gösterilmez (Karasar, 2004). Bu bilgiler ışığında araştırmada mevcut durumu ortaya koymak amacıyla, betimsel tarama deseni kullanılmıştır.

Çalışma Gurubu

Bazı araştırma konularında hızlı bilgi toplamak için, erişilebilirlik ve uygunluk ilkesine dayalı kolayda örnekleme yöntemi (Büyüköztürk vd., 2010) tercih edilmiş, katılımcılar 2024-2025 öğretim yılında Isparta il merkezinde 1. Eğitim bölgesinde bulunan ve devlet okulu olan Anadolu liseleri, fen/sosyal bilimleri liseleri ve meslek liselerinde öğrenim gören 3800 öğrenci evren olarak alınmış, örnekleme ise 650 öğrenci oluşturmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Bilgileri			
		N	%
Cinsiyet	Kadın	231	35,5
	Erkek	419	64,5
Okul Türü	Anadolu L.	208	32,0
	Fen/Sosyal Bilimler L.	227	34,9
	Meslek L.	215	33,1
Sınıf	1	196	30,2
	2	214	32,9
	3	148	22,8
	4	92	14,2
Spor Branşı	Ferdi	151	23,2
	Yapmıyorum	132	20,3
	Takım	367	56,5
Akademik Başarı	Düşük	40	6,2
	Orta	355	54,6
	Yüksek	255	39,2
Tesis/Malzeme Durumu	Evet	483	74,3
	Hayır	167	25,7
	Toplam	650	100,00

Tablo 1 incelendiğinde katılımcıların %35,5'inin kadın, %64,5'inin erkek olduğu ve %32'sinin Anadolu Liselerinde, %34,0'unun Fen/Sosyal Bilimler Liselerinde, %33,1'inin ise Meslek Liselerinde eğitim gördüğü

anlaşılmaktadır. Katılımcıların %30,2'si 1. Sınıf, %32,9'u 2. Sınıf, %22,8'i 3. Sınıf ve %14,2'si 4. Sınıfta eğitim görmektedir. Ferdi sporlarla ilgilenen katılımcılar %23,2, takım sporları ile ilgilenenler %56,5 iken, %20,3'ü okul takımlarında spor yapmamaktadır. %6,2'sinin akademik başarısı düşük, %54,6'sının orta ve %39,2'sinin yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcıların %74,3'ü tesis/malzeme durumunu yeterli görürken %25,7'si yetersiz olduğunu düşünmekte, %92'si beden eğitimi öğretmeninden akademik/sportif olarak memnun iken, %8'i memnun olmadığını ifade etmektedir.

Veri Toplama Araçları

Mevcut çalışmada verilerin toplanması için anket uygulaması kullanılmıştır. Anketin birinci bölümünde katılımcıların sosyodemografik durumlarına yönelik sorular bulunurken, ikinci bölümde ise sporda inovasyon ölçeğine yer verilmiştir.

Kişisel Bilgi Formu

Çalışmada yer alan sporcuların cinsiyet, okul türü, sınıf, spor branşı, barınılan yer, akademik başarı durumu, tesis/malzeme durumu ve öğretmen memnuniyeti ile ilgili bilgilerini içeren sekiz soru uygulanmıştır.

Okul Spor Yarışmaları Motivasyon Durumu Ölçeği

Doğruer vd. (2023) tarafından geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılan ölçekte verilerin analizi için yapı geçerliği için AFA, DFA, yakınsak geçerlik, ıraksak geçerlik ve faktör sayısının belirlenmesinde ölçüt olarak alınan Horn Paralel Analizi kullanılmıştır. AFA sonucunda, "İlgi" ve "Katılım" boyutlu ve toplam 26 maddeden oluşan yapı elde edilmiştir. "İlgi" alt boyutu 14 madde ve faktör yükü .526- .815 değerleri arasındadır. "Katılım" alt boyutu ise 12 madde ve faktör yükü .551- .803 değerleri arasındadır. DFA sonrasında Cronbach Alpha katsayısı "İlgi" için .93, "Katılım" için .92 ve ölçeğin bütünü için ise .96 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca DFA sonrası, modele ilişkin model veri uyumu indeksleri hesaplanmış ($\chi^2/sd=2.97$, CFI=0.98, NFI=0.97, NNFI=0.98, SRMR= 0.050 RMSEA=0.074) ve model veri uyumunun mükemmel olduğunu göstermiştir. Ölçüt bağıntılı geçerlik için Beden Eğitimi Dersi Tutum Ölçeği toplam puanı ile Okul Spor Yarışmaları Motivasyon Ölçeği toplam puanı arasındaki Pearson korelasyon katsayısı .60 ($p<.000$) olarak hesaplanmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin değerlendirilmesi ve analizi için SPSS29 istatistik paket programı kullanılmıştır. Normallik sınavında elde edilen verilerin normal dağılım göstermesi nedeniyle parametrik testler uygulanmıştır. İkili değişkenlerin karşılaştırılmasında T-testi ve 3 ve daha fazla değişkenin karşılaştırılmasında Anova testi uygulanmış, mevcut çalışmada hata düzeyi 0.05 olarak dikkate alınmıştır.

BULGULAR

Tablo2. Çarpıklık-Basıklık ve Kolmogorov-Smirnov Testi Anlamlılık Düzeyi Sonuçları				
	N	Çarpıklık	Basıklık	P
İlgi	650	1,628	1,813	<,001
Katılım	650	,654	-,482	<,001
Toplam	650	1,183	,666	<,001

Tablo 2 incelendiğinde, çalışmaya katılan gönüllülerin okul spor yarışmaları motivasyon durumu ölçek toplam ve alt boyutlarında sapmaların anlamlı düzeyde olduğu ($p<,05$) görülmüştür. Dağılım eğrileri incelendiğinde ise normallikten aşırı sapmaların olmadığı anlaşılmıştır. George (2011) çarpıklık ve basıklık değerlerinin ± 2 değerleri arasında olmasının parametrik testlerin yapılması için kabul edilebilir olduğunu ifade etmiştir.

Elde edilen bilgiler ışığından parametrik istatistik testlerin uygulanmasına karar verilmiştir. Çalışmada yer alan katılımcıların ölçeklerden aldığı puanlar min, max ve standart sapma $X\pm Ss$ şeklinde sunulmuştur. Bağımsız gruplarda ikili karşılaştırmalarda T testi ile ikiden fazla grupların karşılaştırılmasında ise ANOVA tek yönlü varyans analizi testi uygulanmıştır. Gruplar arasında farklılıkların ortaya konulmasında Tukey testi uygulanmış, anlamlılık düzeyi $p<,05$ olarak kabul edilmiştir.

Tablo 3. Ölçeklerden Elde Edilen Puanların Betimsel İstatistiği				
	N	Min	Max	$X\pm Ss$
İlgi	650	14,00	70,00	25,28 $\pm$ 14,85
Katılım	650	12,00	60,00	30,17 $\pm$ 13,88
Toplam	650	26,00	130,00	55,45 $\pm$ 27,18

Tablo 3 İncelendiğinde okul spor yarışmaları motivasyon durumu ölçeği alt boyutlarından ilgi 25,28 $\pm$ 14,85, katılım 30,17 $\pm$ 13,88 ve motivasyon toplam puanının 55,45 $\pm$ 27,18 olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Katılımcıların Okul Spor Yarışmaları Motivasyon Durumlarının Cinsiyete Göre İncelenmesi.					
	Cinsiyet	N	$X\pm Ss$	t	p
İlgi	Kadın	231	29,52 $\pm$ 13,86	5,634	<,001
	Erkek	419	22,95 $\pm$ 14,88		
Katılım	Kadın	231	34,19 $\pm$ 13,20	5,685	<,001
	Erkek	419	27,95 $\pm$ 13,76		
Toplam	Kadın	231	63,71 $\pm$ 24,91	6,061	<,001
	Erkek	419	50,90 $\pm$ 27,34		

Tablo 4 incelendiğinde katılımcıların cinsiyet değişkenine göre ilgi ve katılım alt boyutlarında ve ölçek toplam puanında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Tablo 5. Katılımcıların Okul Spor Yarışmaları Motivasyon Durumlarının Okul Türüne Göre İncelenmesi

	Okul Türü	N	X±Ss	t	p	Tukey
İlgi	Anadolu L.a	208	25,38±13,40	10,936	<,001	b>c
	Fen/Sosyal Bilimler L.b	227	28,40±13,34			
	Meslek L.c	215	21,89±16,89			
Katılım	Anadolu L.a	208	28,39±12,93	39,689	<,001	b>c
	Fen/Sosyal Bilimler L.b	227	36,22±13,36			
	Meslek L.c	215	25,51±13,03			
Toplam	Anadolu L.a	208	53,77±24,44	24,398	<,001	b>c
	Fen/Sosyal Bilimler L.b	227	64,62±24,57			
	Meslek L.c	215	47,40±29,47			

Tablo 5 incelendiğinde katılımcıların okul türü değişkenine göre ilgi ve katılım alt boyutlarında ve ölçek toplam puanında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Tablo 6. Katılımcıların Okul Spor Yarışmaları Motivasyon Durumlarının Sınıfa Göre İncelenmesi

	Sınıf	N	X±Ss	t	p	Tukey
İlgi	1	196	24,27±13,02	1,280	,280	
	2	214	26,30±17,32			
	3	148	26,24±15,14			
	4	92	23,52±11,27			
Katılım	1	196	28,74±13,50	3,369	,018	b>d b>a
	2	214	32,50±15,24			
	3	148	29,92±13,86			
	4	92	28,21±10,39			
Toplam	1	196	53,00±24,26	2,232	,083	
	2	214	58,80±31,32			
	3	148	56,16±27,70			
	4	92	51,74±20,46			

Tablo 6 incelendiğinde katılımcıların sınıf değişkenine göre ilgi alt boyutu ve ölçek toplam puanında anlamlı bir ilişki tespit edilmezken, katılım alt boyutunda anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Tablo 7. Katılımcıların Okul Spor Yarışmaları Motivasyon Durumlarının Spor Branşına Göre İncelenmesi

	Spor Branşı	N	X±Ss	t	p	Tukey
İlgi	Ferdi S.	151	24,41±10,45	28,413	<,001	b>c
	Yapmıyorum	132	33,52±12,52			
	Takım S.	367	22,68±16,08			
Katılım	Ferdi S.	151	29,05±10,92	83,838	<,001	b>c
	Yapmıyorum	132	42,42±12,09			
	Takım S.	367	26,22±13,04			
Toplam	Ferdi S.	151	53,46±19,24	56,932	<,001	b>c
	Yapmıyorum	132	75,94±21,40			
	Takım S.	367	48,90±28,26			

Tablo 7 incelendiğinde katılımcıların spor branşı değişkenine göre ilgi ve katılım alt boyutlarında ve ölçek toplam puanında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Tablo 8. Katılımcıların Okul Spor Yarışmaları Motivasyon Durumlarının Akademik Başarı Durumuna Göre İncelenmesi

Akademik Başarı Durumu		N	X±Ss	T	p	Tukey
İlgi	Düşük	40	26,40±13,64	7,104	<,001	b>c
	Orta	355	27,09±17,48			
	Yüksek	255	22,58±9,85			
Katılım	Düşük	40	22,60±11,58	6,593	,001	b>a
	Orta	355	30,92±13,82			
	Yüksek	255	30,32±13,98			
Toplam	Düşük	40	49,00±25,03	3,860	,022	b>a
	Orta	355	58,01±29,88			
	Yüksek	255	52,90±22,91			

Tablo 8 incelendiğinde katılımcıların akademik başarı durumu değişkenine göre ilgi ve katılım alt boyutları ile ölçek toplam puanında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Tablo 9. Katılımcıların Okul Spor Yarışmaları Motivasyon Durumlarının Tesis-Malzeme Durumuna Göre İncelenmesi.

	Tesis/Malzeme	N	X±Ss	t	P
İlgi	Evet	483	26,73±16,54	4,286	<,001
	Hayır	167	21,09±6,62		
Katılım	Evet	483	29,86±15,11	-,960	,169
	Hayır	167	31,06±9,42		
Toplam	Evet	483	56,59±30,17	1,824	,034
	Hayır	167	52,15±15,17		

Tablo 9 incelendiğinde katılımcıların tesis/malzeme değişkenine göre ilgi alt boyutu ve ölçek toplam puanında anlamlı bir ilişki tespit edilirken, katılım alt boyutunda anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Son yıllarda artan hareketsiz yaşam ve buna bağlı obezite sorunundaki artış, özellikle fiziksel temelli hastalıkların sayısında artışa neden olmuştur. Bu nedenle spora katılım, bireylerin sağlıklı yaşam tarzlarını ve psikolojik ve fizyolojik iyi oluşlarını sürdürmenin temel bir yolu olarak teşvik edilmektedir. Bağlantılı olarak ergenlik insan hayatında kritik bir aşama olup, bu dönemde edinilen sağlıklı alışkanlıklar, yetişkinliğe sağlıklı bir girişi kolaylaştırmaktadır. Bu bağlamda motivasyon, spora katılımın güçlü bir belirleyicisi olmaktadır. Düzenli spor yapma bireyin motivasyon düzeyine ve fiziksel aktiviteye katılma nedenlerine dayanmakta olup, mevcut çalışma, lise öğrencilerinin okul spor yarışmalarına katılma motivasyon düzeyini araştırmayı amaçlamıştır.

Günümüzde okul spor müsabakaları öğrencilerin fiziksel, psikolojik ve sosyal gelişimlerini destekleyen önemli etkinliklerden biri olarak kabul edilmektedir (Hansen vd., 2003). Arkadaşlarla spor yapmak motivasyonel olarak tanımlanmıştır çünkü egzersiz keyiflidir ve spor arkadaşlarla aktif bir yaşam tarzı sağlar.

Elde edilen veriler incelendiğinde okul spor yarışmaları motivasyon durumu ölçeği alt boyutlarından ilgi ve katılım ile motivasyon toplam puanının ortalama değerlerde olduğu anlaşılmıştır. Genelde erkekler spor ve fiziksel faaliyetlere katılmaya kızlardan daha meyilli olmaktadır. Ancak yine de kızların bazen erkek yaşlılarıyla rekabet etmek ve hiçbir açıdan erkeklerden daha az olmadıklarını göstermek istedikleri için bu faaliyetleri başlattıkları kabul edilebilir.

Mevcut çalışmada katılımcıların cinsiyet değişkenine göre ilgi ve katılım alt boyutlarında ve ölçek toplam puanında anlamlı bir ilişki tespit edilmiş olup, anlamlılığın kadınlar lehinde olduğu anlaşılmıştır. Genelde erkekler spor ve fiziksel faaliyetlere katılmaya kızlardan daha meyilli olmaktadır. Ancak yine de kızların bazen erkek yaşlarıyla rekabet etmek ve hiçbir açıdan erkeklerden daha az olmadıklarını göstermek istedikleri için bu faaliyetleri başlattıkları kabul edilebilir. Benzer çalışmalarda Martinović vd. (2011) ile Kondrič vd. (2013) ayrıca üç farklı ülkeden tüm sporcular için spor faaliyetlerine katılma motivasyonunda önemli cinsiyet farklılıkları bulmuştur. Butt vd., (2011) ise sağlıklı bir beden imajı arzulamak ve sporu eğlenceli hale getirmek de kızlar arasında daha yüksek puan aldığını rapor etmiştir. Literatürde aynı sonuca ulaşan bir çalışmada kız öğrencilerin ortalama puanlarının erkek öğrencilerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu ifade edilmiştir (Alkan vd., 2024; Aycan ve Yıldız, 2016; Şirin vd., 2008; Fredricks ve Eccles, 2006). Farklı sonuca ulaşan bir çalışmada ise Sirard vd. (2006) ortaokul öğrencilerinin spora katılımını cinsiyete bağlı motivasyon faktörleri açısından inceledikleri çalışmalarında, erkek öğrencilerin sporun rekabetçi özelliklerine daha fazla ilgi gösterdiğini, kız öğrencilerin ise sosyal etkileşim fırsatlarına daha fazla değer verdiğini ortaya koymuşlardır. Öğrencilerin okul içi spor faaliyetlerine katılımını teşvik eden faktörler açısından değerlendirildiğinde, kız öğrencilerin sosyal etkileşim ihtiyacının ölçeğin ilgi ve katılım alt boyutlarıyla ilişkili olduğu, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha fazla içsel motivasyona sahip olabileceğini ve bunun da katılım düzeylerini artırabileceğini göstermektedir. Rus vd. (2016) erkekler ve kızlar arasında önemli bir fark bulunmadığını, diğer çalışmalardan farklı olarak kızların sağlıklı bir vücuda sahip olma motivasyonu ile ilgili, sağlıklı vücut ve zindeliğe odaklanma açısından daha yüksek puana sahip olduklarını belirtmiştir. Benzer şekilde Toktaş ve Baş (2019), Aktaş (2016) cinsiyet değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığını belirtmişlerdir.

Mevcut çalışmada katılımcıların okul türü değişkenine göre ilgi ve katılım alt boyutlarında ve ölçek toplam puanında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Bu anlamlı farklılığın Fen/Sosyal Bilimleri liseleri ile meslek liseleri arasında olduğu tespit edilmiştir. Bu durumun En/Sosyal bilimleri liselerine seçme sınavı ile öğrenci almalarından, dolayısıyla öğrencilerin daha bilinçli olmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Bulgularımızı destekler nitelikte Aktaş (2016) lise öğrencilerinin motivasyon kaynaklarının okul türüne göre farklılık gösterdiğini, Fen lisesi öğrencilerinin motivasyon düzeyleri en yüksek iken, meslek lisesi öğrencilerinin motivasyon düzeylerinin en düşük olduğunu belirtmiştir. Mevcut çalışmaların aksine Toktaş ve Baş (2019) meslek liselerinde öğrenim gören öğrencilerin puan ortalamasının, diğer okullarda öğrenim gören öğrencilerin puan ortalamasından yüksek olduğunu belirtmiştir. Literatürde yer alan farklı çalışmalarda Yetiş vd. (2022) çalışmasında okul türleri ile spora özgü motivasyon arasında istatistiksel bakımdan anlamlı bir farklılık bulunmadığını ve Pişkin (2021), okul çeşidine göre öğrenciler arasında istatistiksel açıdan anlamsal farklılık tespit edilmediğini rapor etmiştir. Bu araştırmalara göre okul türünün motivasyonu etkilemediği düşünülmektedir.

Elde edilen sonuçlar katılımcıların sınıf değişkenine göre ilgi alt boyutu ve ölçek toplam puanında anlamlı bir ilişki tespit edilmezken, katılım alt boyutunda anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Anlamlı farklılığın 10. Sınıflar ile 9. ve 12. sınıflar arasında olduğu anlaşılmıştır. Bu durumun 9. Sınıf öğrencilerinin okulda yeni olmaları nedeniyle, 12. Sınıf öğrencilerinin ise YKS sınav dönemlerinde olmaları nedeniyle motivasyon sıkıntısı yaşamalarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Farklı sonuca ulaşan bir çalışmada Alkan vd. (2024) sınıf düzeyinde herhangi bir anlamlı farklılığın bulunmadığını, bu durumun çeşitli kavramsal çerçevelerle açıklanabileceğini ifade etmiştir. Bu bulguyu destekler nitelikte Weiss (2019) demografik faktörlerin genç bireylerin motivasyonel yönelimleri üzerinde doğrudan bir etkiye sahip olmadığını ifade ederken, Gould ve Carson (2008) motivasyonun içsel motivasyon, sosyal destek ve grup dinamikleri gibi faktörlerle daha yakından ilişkili olduğunu vurgulamıştır. Aynı şekilde Biddle vd. (2003) başarı hedefi yönelimlerinin çeşitli faktörlerini inceledikleri çalışmalarında, motivasyonun sınıf düzeyi gibi demografik faktörlerden ziyade bireysel hedeflerden ve sosyal çevreden daha fazla etkilendiğini rapor etmişlerdir.

Katılımcıların spor branşı değişkenine göre ilgi ve katılım alt boyutlarında ve ölçek toplam puanında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Bu anlamlı farklılığın alt boyutlar ve ölçek toplamında okul takımlarında spor yapmayanlar ile takım sporu yapanlar arasında olduğu tespit edilmiştir. Kişisel ve toplamsal açıdan artan

beklentiler doğal olarak insanları sportif faaliyetlere çekmekte, giderek katılımcı veya taraftar olarak yer almalarına yol açmaktadır. Taraftar motivasyonu ve psikolojik bağlılık düzeyleri takımın spor müsabakalarını takip etmek ve çeşitli iletişim ortamlarında takip etmeleri şeklinde gerçekleşmektedir. Elde edilen bulguların katılımcıların spor yapmamalarına rağmen taraftar motivasyonlarının ve psikolojik bağlılıklarının yüksek olmasıyla ilgili olduğu düşünülmektedir.

Akademik başarı durumu değişkenine göre katılımcıların ilgi ve katılım alt boyutları ile ölçek toplam puanında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Dünya genelinde spora bakış açısı çoğunlukla olumlu olsa da iyi bir gelecek beklentisi ve bunun temeli olarak akademik başarı arzusu daha önemli olmaktadır. Ancak literatürde hangi spor türlerinin hangi tür akademik başarıyla ilişkisini araştıran az sayıda çalışma bulunmaktadır. Mevcut çalışmayı destekler nitelikte ulusal (Uluöz vd., 2023; Çalık, 2017) ve uluslararası araştırmalarda (Mikolajczak, 2020; Savran vd., 2019; Wang ve ark., 2019; Chaddock-Heyman vd., 2015; Becker vd., 2018; Baher, 2010;) spora katılımın akademik başarı ve mental sağlığa katkı sağladığı, aynı zamanda farklı sporların akademik başarıyı artırdığını ortaya koyulmuştur.

Tesis/malzeme değişkenine göre ise ilgi alt boyutu ve ölçek toplam puanında anlamlı bir ilişki tespit edilirken, katılım alt boyutunda anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. İnsanların fiziksel aktivitelere katılma nedenleriyle ilgili motive edici bir faktör olarak sosyal statünün önemini değerlendirmek için kullanılan ifadeler arasında ekipman veya tesisleri kullanmayı seviyorum ifadeleri yer almaktadır (McDonough ve Crocker, 2005). Toktaş ve Baş (2019) meslek liselerinde tesis ve malzeme imkanının diğer liselere göre daha fazla olduğunu ifade etmiştir. Malzeme ve tesis yeterliliğinin spor müsabakalarına ilgi çekmek açısından yeterli olduğu ancak katılım için yeterli motivasyonu sağlamadığı, bu durumun nedeninin ise yeterli psikolojik faktörlerin gerçekleşmemesinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırmanın sınırlılıkları Isparta il merkezinde bulunan 3800 öğrencilik evrenden 650 öğrencinin örneklem olması ile yapılmasıdır.

Sonuç olarak eğitim kurumlarında çeşitli motivasyonların yeniden gözden geçirilerek hem akademik başarı hem de mental sağlık için tüm öğrencileri okuldaki spor müsabakalarına çekmenin yeni yollarını aramalıdır.

Öneriler

- Farklı eğitim kurumu ve örneklem guruplarıyla çalışılabilir.
- Demografik bilgiler genişletilebilir.
- Coğrafi konuma göre branşlar bazında araştırılabilir.

KAYNAKLAR

1. Abramson, L. Y., Seligman, M. E., & Teasdale, J. D. (1978). Learned helplessness in humans: Critique and reformulation. *Journal of Abnormal Psychology*, 87(1), 49–74. <https://doi.org/10.1037/0021-843X.87.1.49>
2. Aktaş, N. (2016). Lise öğrencilerinin motivasyon kaynakları ve karar verme stratejileri. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Adnan Menderes Üniversitesi.
3. Alkan, İ., Doğruer, A., & Öğraş, E. B. (2024). Investigation of motivation levels of high school students for school sports competitions. *International Journal of Sports Technology and Science*, 2(1), 1-12.
4. Aycan, A., & Yıldız, K. (2016). 11-14 yaş grubundakilerin spora katılım motivasyonlarının cinsiyetleri açısından incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Bilim Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 1-9.
5. Bosnar, K., & Balent, B. (2009). *Uvod u psihologiju sporta: Priručnik za sportske trenere*. Odjel za izobrazbu trenera Društvenog veleučilišta u Zagrebu ve Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
6. Butt, J., Weinberg, R. S., Breckon, J. D., & Claytor, R. P. (2011). Adolescent physical activity participation and motivational determinants across gender, age, and race. *Journal of Physical Activity & Health*, 8, 1074–1083. <https://doi.org/10.1123/jpah.8.8.1074>
7. Büyüköztürk, Ş., Çakmak, K. E., Akgün, E. Ö., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2010). *Scientific research methods*. Pegem Akademi.
8. Deci, E. L. (1975). *Intrinsic motivation*. Plenum. <https://doi.org/10.1007/978-1-4613-4446-9>
9. Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*. Plenum.

10. Fredricks, J. A., & Eccles, J. S. (2006). Is extracurricular participation associated with beneficial outcomes? Concurrent and longitudinal relationships. *Developmental Psychology*, 42(4), 698. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.42.4.698>
11. George, D. (2011). *SPSS for Windows step by step: A simple study guide and reference*. Pearson Education.
12. Gould, D., & Carson, S. (2008). Developing life skills through sport: Current status and future directions. *International Review of Sport and Exercise Psychology*, 1(1), 58-78.
13. Hansen, D. M., Larson, R. W., & Dworkin, J. B. (2003). What adolescents learn in organized youth activities: An investigation of self-reported developmental experiences. *Journal of Research on Adolescence*, 13(1), 25-55.
14. Iso-Ahola, S. E., & St. Clair, B. (2000). Toward a theory of exercise motivation. *Quest*, 52, 131-147.
15. Karasar, N. (2004). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayıncılık.
16. Kondrič, M., Sindik, J., Furjan-Mandić, G., & Schiefler, B. (2013). Participation motivation and student's physical activity among sport students in three countries. *Journal of Sports Science & Medicine*, 12, 10-18.
17. Mallett, C. J. (2005). Self-Determination Theory: A case study of evidence-based coaching. *The Sport Psychologist*, 19(4), 417-429. <https://doi.org/10.1123/tsp.19.4.417>
18. Mallett, C., Kawabata, M., Newcombe, P., Otero-Forero, A., & Jackson, S. (2007). Sport motivation scale-6 (SMS-6): A revised six-factor sport motivation scale. *Psychology of Sport and Exercise*, 8(5), 600-614. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2006.12.005>
19. Martinović, D., Ilić, J., & Višnjić, D. (2011). Gender differences in sports involvement and motivation for engagement in physical education in primary school. *Problems of Education in the 21st Century*, 31, 94-100.
20. Matsumoto, H., & Takenaka, K. (2004). Motivational profiles and stages of exercise behavior change. *International Journal of Sport and Health Science*, 2, 89-96. <https://doi.org/10.5432/ijshs.2.89>
21. McDonough, M. H., & Crocker, P. R. E. (2005). Sport participation motivation in young adolescent girls. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 76(4), 456-467. <https://doi.org/10.1080/02701367.2005.10599319>
22. Nicholls, J. G. (1989). *The competitive ethos and democratic education*. Harvard University Press.
23. Pedro, J., Carraça, E. V., Markland, D., Silva, M. N., & Ryan, R. M. (2012). Exercise, physical activity, and self-determination theory: A systematic review. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 9, Article 78. <https://doi.org/10.1186/1479-5868-9-78>
24. Pelletier, L. G., Rocchi, M. A., Vallerand, R. J., Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2013). Validation of the revised sport motivation scale (SMS-II). *Psychology of Sports and Exercise*, 14, 329-341.
25. Petz, B. (2005). *Psihologijski rečnik [Psychological dictionary]*. Naklada Slap.
26. Pişkin, A. E. (2021). *Rize'de lise düzeyinde öğrenim gören okul takımı sporcularının spora özgü başarı motivasyon düzeylerinin incelenmesi [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]*. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi.
27. Rus, C. M., Radu, L. E., & Vanvu, G. I. (2016). Motivation for participating in sports competitions in school. *Revista de Cercetare*, 52, 195-203.
28. Sirard, J. R., Pfeiffer, K. A., & Pate, R. R. (2006). Motivational factors associated with sports program participation in middle school students. *Journal of Adolescent Health*, 38(6), 696-703.
29. Şirin, E. F., Çağlayan, H. S., Çetin, M. Ç., & İnce, A. (2008). Spor yapan liselerde spora katılım motivasyonlarına etki eden unsurların belirlenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2(2), 98-110.
30. Toktaş, S., & Baş, M. (2019). Investigation of the relationship between the self-confidence and motivation of high school students participating in school sport contests. *Universal Journal of Educational Research*, 7(2), 472-479.
31. Uluöz, E., Karıncaoğlu, E., Nazlıcan, M. Ç., Ergüneş, S., Kocadurmuş, M., Tartar, H., Uğur, H., Ergüneş, B., & Yıldırım, F. (2023). Türkiye'de ilk ve ortaöğretim öğrencilerinin spora katılım durumu ve akademik başarıları üzerine yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Spor Eğitim Dergisi*, 7(2), 108-122. <https://doi.org/10.55238/seder.1280587>
32. Vallerand, R. J. (1997). Toward a hierarchical model of intrinsic and extrinsic motivation. In M. P. Zanna (Ed.), *Advances in experimental social psychology* (pp. 271-360). Academic Press.
33. Weiss, M. R. (2019). Youth sport motivation and participation: Paradigms, perspectives, and practicalities. *Kinesiology Review*, 8(3), 162-170.
34. Yetiş, Ü., Aytaç, K. Y., & Kopal, F. (2022). Malatya okul sporları gençler b basketbol turnuvasına katılan 14-15 yaş kız ve erkek takımlarının spora özgü başarı motivasyon düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, 5(Özel Sayı 2), 1011-1025.